

► Themabrief: **Bevolking** DSO/Programmamanagement, Strategie en Onderzoek

PSO is het strategisch advies- en onderzoeksbureau van DSO; PSO onderzoekt, verzamelt en ontsluit informatie en adviseert over strategie, innovatie en de programmering van DSO-projecten.

januari 2021

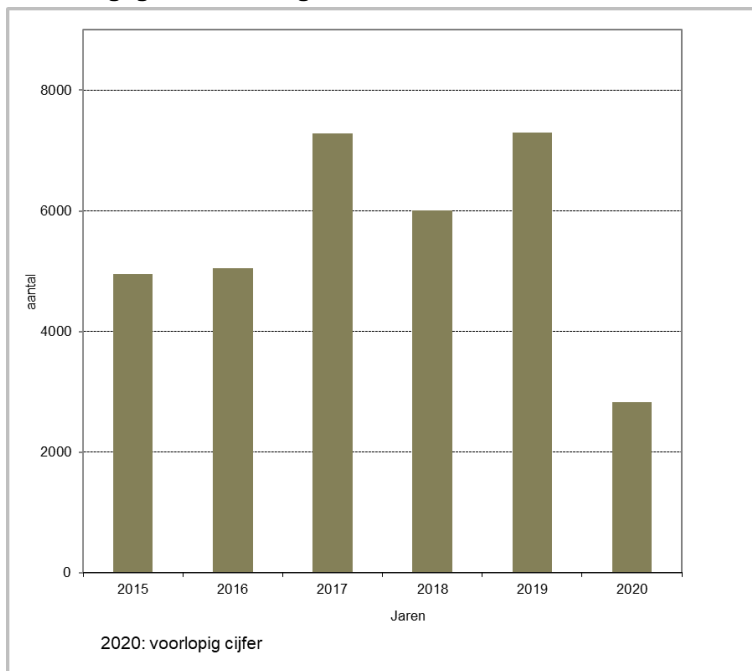
Coronapandemie en ontwikkeling bevolking Den Haag 2020

Inleiding

De uitbraak van het coronavirus en de in maart 2020 genomen maatregelen van de overheid om de pandemie te beteugelen hebben grote invloed gehad op de ontwikkeling van de Haagse bevolking. In 2020 is de Haagse bevolking minder snel gegroeid dan in voorgaande jaren, zijn er meer Haagse inwoners overleden en is de migratie afgenomen. In deze Kenniswijzer wordt achtereenvolgens ingegaan op de invloed van de coronapandemie op bevolkingsgroei, geboorte en sterfte, immigratie en emigratie en binnenlandse vestiging en vertrek¹.

Bevolkingsgroei

Figuur 1. Bevolkingsgroei Den Haag, 2015-2020

Bron: Gemeente Den Haag, Den Haag in Cijfers, bewerking DSO/PSO

In 2020 is de Haagse bevolking met 2.828 toegenomen tot 549.163 inwoners². De bevolkingsgroei in 2020 is minder sterk dan de gemiddelde groei van 6.100 in de afgelopen 5 jaar. Ten opzichte van 2019 is bevolkingsgroei met 61 procent sterk afgenomen. Ook ten opzichte van de Haagse bevolkingsprognose van 2020, waar een bevolkingsgroei werd verwacht van 6.700, blijft de gerealiseerde ontwikkeling in 2020 sterk achter. Landelijk groeide de bevolking ook minder snel; de groei van 63.000 inwoners is de helft van de nationale bevolkingsgroei in 2019³.

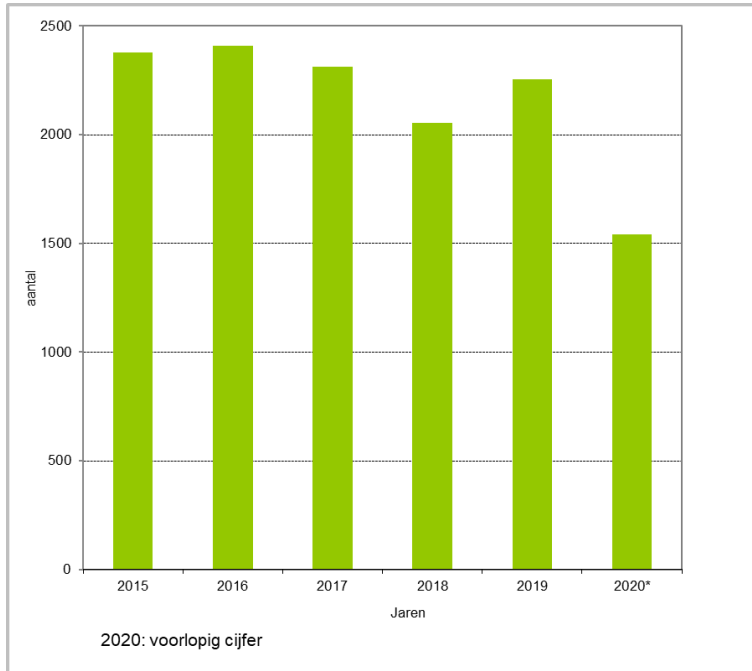
¹ Mutatiecijfers worden vaak met vertraging geregistreerd. Bij de sterftecijfers is de vertraging veelal beperkt tot minder dan een week maar bij de migratiecijfers, met name emigratie, zijn de verschillen groter. De verlate aanmeldingen worden achteraf alsnog verwerkt bij de weekcijfers.

² 2020: Voorlopig cijfer. Bron: voorlopig bestand standstatistiek gemeente Den Haag

³ CBS: Bevolkingsgroei in 2020 gehalveerd (<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/01/bevolkingsgroei-in-2020-gehalveerd>)

Natuurlijke groei: geboorte en sterfte

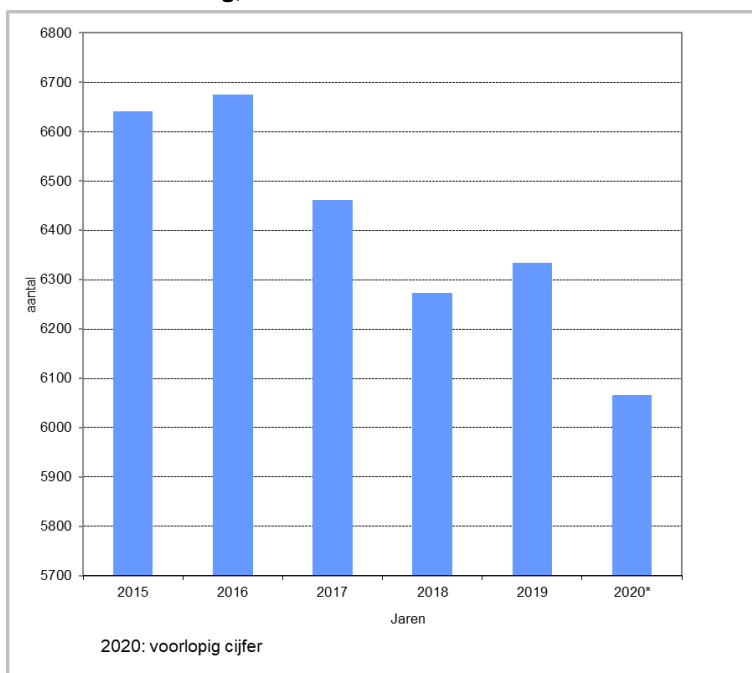
Figuur 2. Natuurlijke groei Den Haag, 2015-2020

Bron: Gemeente Den Haag, Den Haag in Cijfers, bewerking DSO/PSO

De natuurlijke groei, ofwel het verschil tussen geboorte en sterfte, valt in 2020 met 1.541 fors lager uit dan het gemiddelde van bijna 2.300 in de afgelopen 5 jaar. Ten opzichte van 2019 is de natuurlijke groei met 31 procent sterk afgenomen. De oorzaak van deze afname is tweeledig; enerzijds is door corona de sterfte hoger en anderzijds zijn er minder kinderen geboren. Landelijk is de natuurlijke groei met 76 procent sterker afgenomen.

Figuur 3. Geboorte Den Haag, 2015-2020

Bron: Gemeente Den Haag, Den Haag in Cijfers, bewerking DSO/PSO

In 2020 zijn er in Den Haag 6.067 kinderen geboren, de afgelopen vijf jaar waren dat er gemiddeld 6.500. Ten opzichte van 2019 is het aantal geboorten met 4 procent afgenomen. Dit past in de trend die vanaf 2010 waarneembaar is op zowel het niveau van de gemeente Den Haag als op het niveau van Nederland. Zowel landelijk als in Den Haag worden er minder kinderen per vrouw geboren (figuur 4). Landelijk is het aantal geboorten in Nederland met 1 procent minder sterk afgenomen tot circa 168.300⁴ geboorten in 2020.

⁴ CBS: Bevolkingsgroei in 2020 gehalveerd (<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/01/bevolkingsgroei-in-2020-gehalveerd>)

Figuur 4. Ontwikkeling totale vruchtbaarheidscijfer Den Haag en Nederland, 1996-2020

Bron: CBS Statline, CBS bevolkingsprognose 2020, gemeente Den Haag bevolkingsprognose Den Haag 2021, bewerking DSO/PSO

In zowel Nederland als Den Haag daalt het vruchtbaarheidscijfer voor vrouwen. In Nederland van 1,8 in 2010 naar 1,54 in 2020. In Den Haag daalt in dezelfde periode het vruchtbaarheidscijfer van 1,72 naar 1,46. In eerste instantie leek de daling van het vruchtbaarheidscijfer samen te hangen met de economische crisis, maar vanaf 2015 herstelt de economische conjunctuur zich terwijl het vruchtbaarheidscijfer verder blijft dalen. De consequentie voor Den Haag is dat er, ondanks een groeiende bevolking, minder kinderen worden geboren. Dit is ook in 2020 het geval.

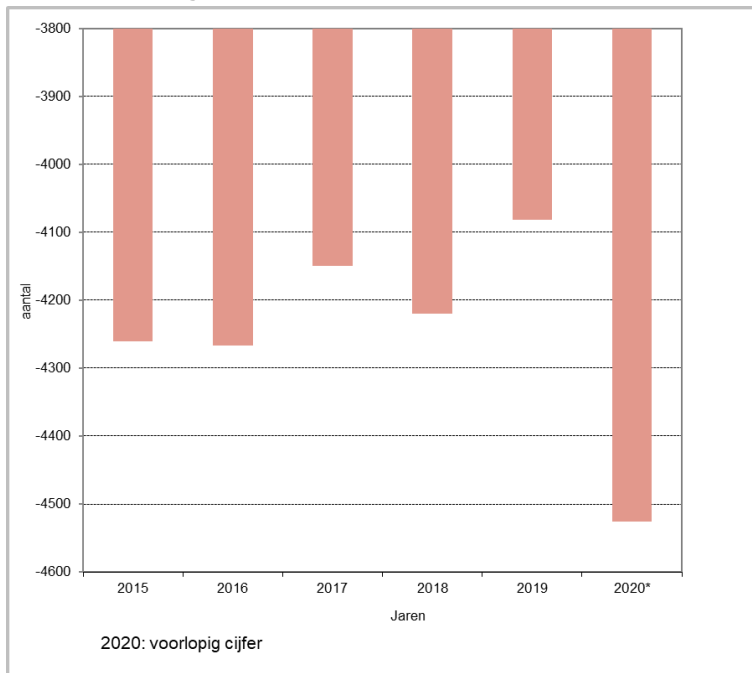
De oorzaak van het uitstellen van de kinderwens van met name jonge vrouwen, moet volgens het CBS worden gezocht in factoren als flexibilisering van de arbeidsmarkt met minder vaste banen en het feit dat het voor de huidige jonge generatie moeilijker is om woonruimte te vinden. Dit komt vooral door gestegen huurprijzen, minder toegankelijke sociale huurvoorraad, strengere regels voor het verkrijgen van een hypotheek en de sterk gestegen koopprijzen van woningen. Dit alles leidt tot grotere onzekerheid en dus tot het uitstellen van het krijgen van kinderen. Inmiddels is in Nederland de gemiddelde leeftijd waarop vrouwen hun eerste kind krijgen opgelopen van gemiddeld 29,2 in 2010 naar gemiddeld 30,1 jaar in 2019⁵.

De oorzaak van het dalende vruchtbaarheidscijfer is dus niet de huidige coronacrisis. Immers dit effect zou pas zichtbaar moeten zijn in 2021. Toch zal de huidige coronacrisis invloed hebben op het vruchtbaarheidscijfer. Wat dat effect zal zijn en hoe dit gaat uitpakken voor het jaar 2021 is nog ongewis. Het CBS beschrijft in de nieuwste bevolkingsprognose van Nederland dat het aantal geboorten in het begin van 2021 mogelijk hoger komt te liggen. Dit is dan het effect van de eerste intelligente lockdown van maart 2020. Ook het huidige thuiswerken en de verwachting dat dit in de toekomst makkelijker zal blijven, maakt het voor stellen eenvoudiger om werk en gezin te combineren. Aan de ander kant leidt de huidige coronacrisis tot onzekerheid over gezondheid, medische zorg tijdens de zwangerschap maar ook tot onzekerheid over de toekomst voor wat betreft de economie. De werkloosheid zal op termijn oplopen en het verloop van de coronacrisis is, ondanks de komst van vaccins, onzeker. Dit alles leidt bij de prognose van het CBS en die van de gemeente Den Haag⁶ tot de verwachting dat het vruchtbaarheidscijfer op de korte termijn nog verder zal dalen.

⁵ CBS: Bevolkingsprognose 2020-2070: bevolking groeit langzamer door corona.

⁶ Gemeente Den Haag: Bevolkingsprognose 2021-2040 (nog te verschijnen).

Figuur 5. Sterfte Den Haag, 2015-2020

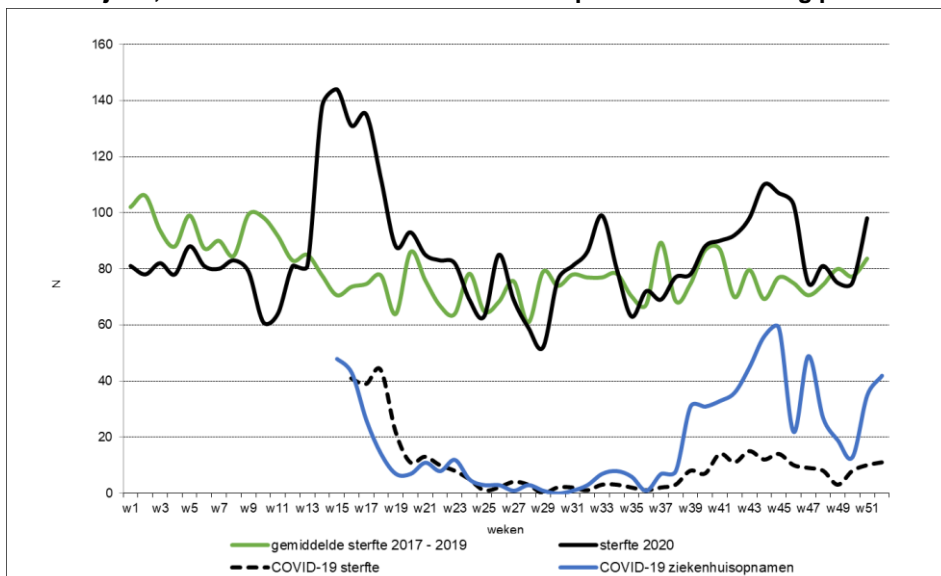

Bron: Gemeente Den Haag, Den Haag in Cijfers, bewerking DSO/PSO

In 2020 zijn er in Den Haag 4.526 inwoners overleden. In de periode 2015-2019 overleden er in Den Haag gemiddeld bijna 4.200 mensen. Ten opzichte van 2019 is de sterfte met 11 procent sterk toegenomen. Ook ten opzichte van de Haagse bevolkingsprognose 2020, waar werd uitgegaan van 4.149 sterfgevallen in 2020, is het sterftecijfer sterk gestegen. Landelijk is het aantal sterfgevallen ten opzichte van 2019 met een toename van 8 procent tot circa 164.100 sterk gestegen⁷.

Door het RIVM wordt het aantal coronasterfgevallen bijgehouden. Tot en met 31 december 2020 gaat het in Den Haag om 418 sterfgevallen (figuur 6, zwarte stippellijn). Tevens laat het RIVM zien hoeveel coronapatiënten er zijn opgenomen in Haagse ziekenhuizen (blauwe lijn). In 2020 gaat het om een totaal van 909 patiënten. Bij de sterfte is het duidelijk dat de geregistreerde coronasterfte een onderschatting is. De werkelijke sterfte in Den Haag (zwarte lijn) is hoger dan op basis van een normale sterfte verwacht mag worden (groene lijn). Dit laatste wordt aangeduid met 'oversterfte' en deze komt voor Den Haag uit op 360 extra sterfgevallen ten tijde van de eerste golf in het voorjaar en op circa 175 sterfgevallen in de tweede golf (tot en met week 51). De piek in sterfte in de weken 30-34 zijn niet een gevolg van corona maar een gevolg van de hittegolf in deze periode.

Figuur 6. Sterftecijfers, coronasterfte en aantal ziekenhuisopnamen in Den Haag per week

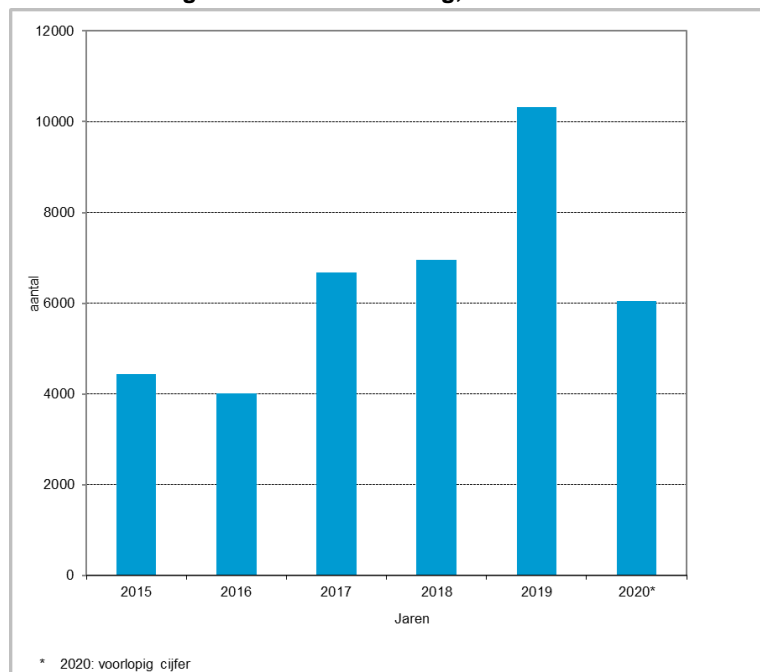

Bron: BRP mutatiebestanden gemeente Den Haag, RIVM, bewerking DSO/PSO

⁷ CBS: Bevolkingsgroei in 2020 gehalveerd (<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/01/bevolkingsgroei-in-2020-gehalveerd>)

Buitenlands migratiesaldo: immigratie en emigratie

Figuur 7. Buitenlands migratiesaldo in Den Haag, 2015 - 2020

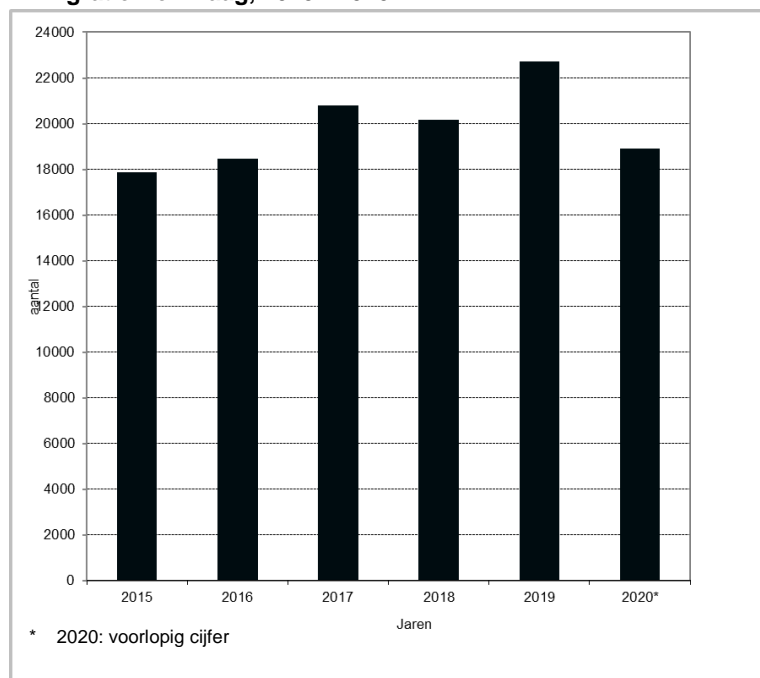

Bron: Gemeente Den Haag, Den Haag in Cijfers, bewerking DSO/PSO

De coronamaatregelen hebben vooral veel invloed gehad op de buitenlandse migratie van en naar Den Haag. In figuur 7 is weer-gegeven wat het buitenlands saldo van de immigratie en emigratie in 2020 en de jaren daarvoor is geweest. Het saldo ligt iets boven 6.000 en is daarmee ruim 4.200 lager dan vorig jaar, ofwel een daling van 41 procent. In 2019 was het migratiesaldo erg hoog, en in 2020 is het saldo iets onder het niveau van 2017 en 2018. In Nederland is het buitenlands migratiesaldo in 2020 met 46 procent eveneens sterk afgenomen tot circa 58.800⁸.

Immigratie

Figuur 8. Immigratie Den Haag, 2015 - 2020

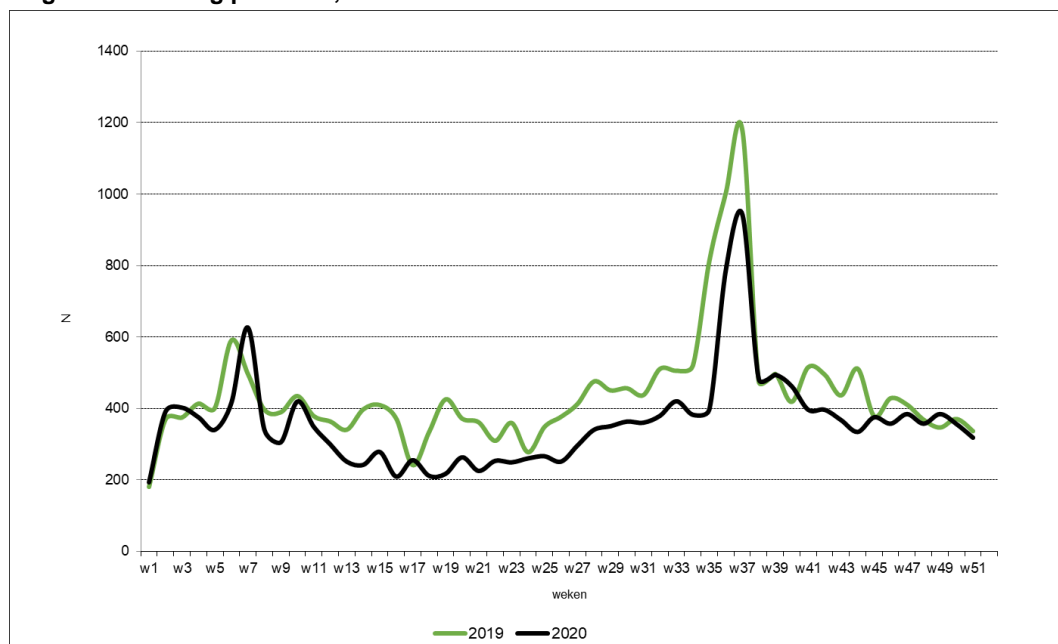
Bron: Gemeente Den Haag, Den Haag in Cijfers, bewerking DSO/PSO

De immigratie naar Den Haag is in 2020 met 18.911 immigranten 17 procent lager dan in 2019. Dit zijn 3.800 immigranten minder dan in 2019. Het CBS meldt landelijk een sterke afname van de immigratie met 22 procent, sterker dus nog dan in Den Haag. In figuur 8 is te zien wat het historische verloop is van de immigratie. De immigratie liet de voorgaande jaren een stijgende lijn zien, die nu onderbroken is.

⁸ CBS: Bevolkingsgroei in 2020 gehalveerd (<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/01/bevolkingsgroei-in-2020-gehalveerd>)

In figuur 9 is te zien hoe de immigratie per week is geweest in 2019 en 2020. In week 11 werd de intelligente lockdown aangekondigd op donderdag en op zondag is de sluiting van de horeca ingegaan (begin week 12). Te zien is dat vanaf een aantal weken voor de intelligente lockdown de immigratie in 2020 echt lager is dan in 2019. En dat is in de rest van 2020 bijna in alle weken het geval geweest.

Figuur 9. Immigratie Den Haag per week, 2019 en 2020

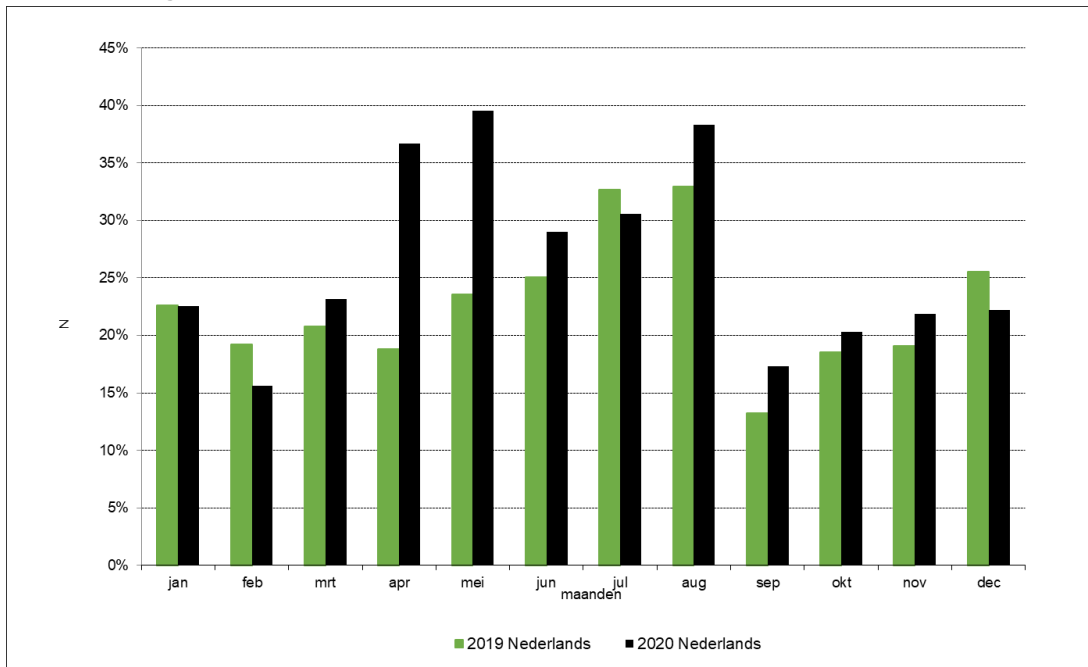
Bron: BRP mutatiebestanden gemeente Den Haag, bewerking DSO/PSO

De flinke piek begin september zijn de internationale studenten en de terugkerende arbeidsmigranten die in Den Haag komen studeren, werken en wonen. Die piek is elk jaar te zien, maar is dit jaar lager dan in 2019. Corona heeft dus ook een beperkende invloed gehad op de komst van internationale studenten; er kwamen vooral minder studenten van buiten Europa naar Nederland en Den Haag toe. De studenten van buiten Europa maken ongeveer een kwart uit van het totaal aantal internationale studenten⁹.

In figuur 10 is te zien wat het aandeel mensen met een Nederlandse nationaliteit is in de immigratie naar Den Haag in 2019 en 2020. Duidelijk is dat er in april en mei 2020 veel Nederlanders huiswaarts zijn gekeerd; het gaat dan waarschijnlijk om terugkerende Nederlandse expats, studenten en andere in het buitenland verblijvende Nederlanders. Daarmee is de immigratie van andere nationaliteiten in die maanden dus laag, een gevolg van de wereldwijde uitbraak van corona en de reisbeperkingen die dat met zich meebracht. In de overige maanden is het verschil van het aandeel Nederlanders tussen 2020 en 2019 kleiner, maar voor de meeste maanden geldt dat het aandeel Nederlanders in 2020 iets hoger is dan in 2019. Over de hele linie is het aandeel Nederlanders in de immigratie naar Den Haag in 2020 4 procentpunt hoger dan in 2019.

⁹ <https://www.kences.nl/wp-content/uploads/2020/11/20201105-Kences-Landelijke-monitor-studentenhuysvesting-2020.pdf> en <https://www.nuffic.nl/nieuws/corona-voor-het-eerst-minder-studenten-van-buiten-de-eu>.

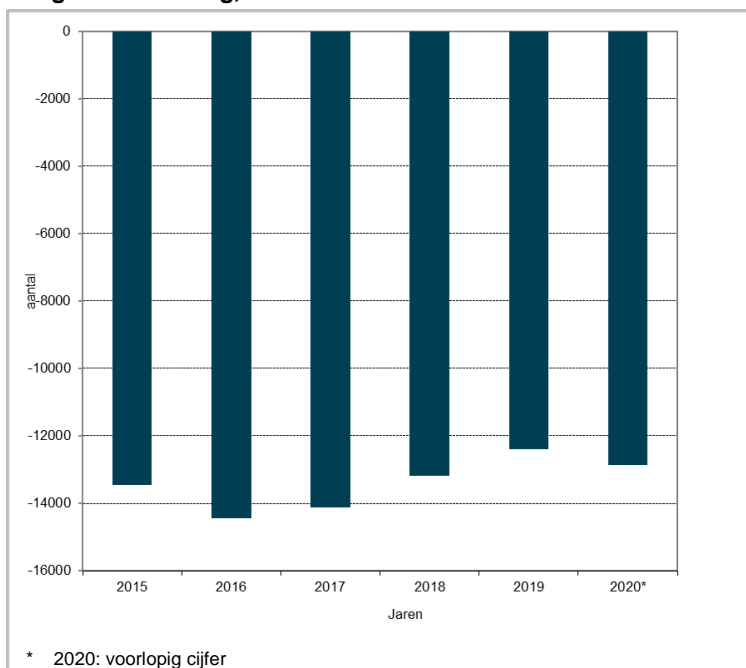
Figuur 10. Aandeel immigranten met Nederlandse nationaliteit per maand

Bron: BRP mutatiebestanden gemeente Den Haag, bewerking DSO/PSO

Emigratie

Figuur 11. Emigratie Den Haag, 2015 - 2020

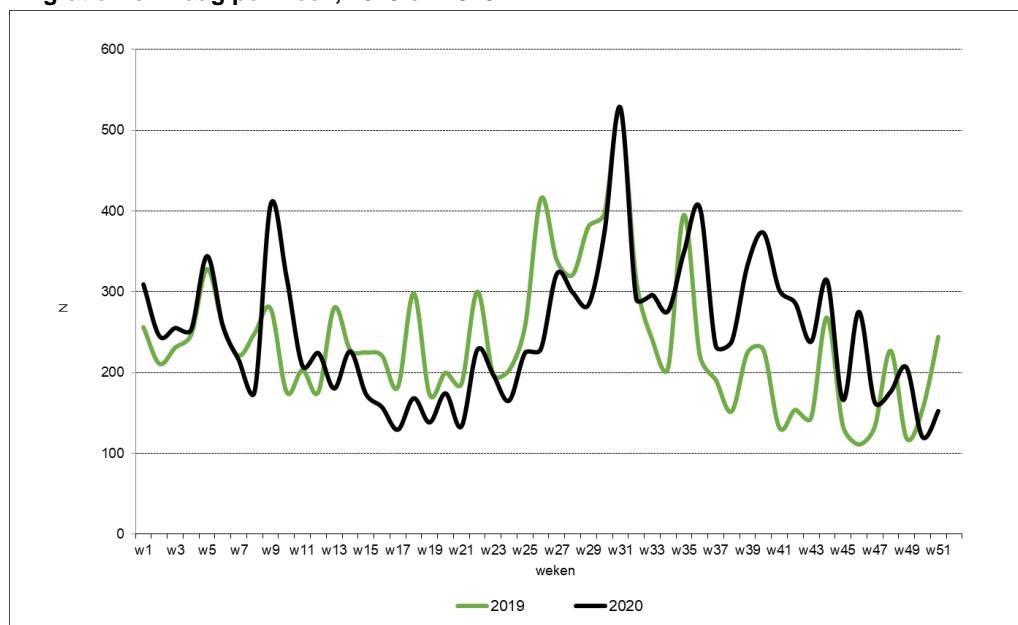
Bron: Gemeente Den Haag, Den Haag in Cijfers, bewerking DSO/PSO

De emigratie ligt in Den Haag in 2020 4 procent hoger dan in 2019, er zijn 460 meer emigranten. Opvallend is dat het CBS landelijk juist een afname van de emigratie meldt in 2020, van 6 procent. Het aantal emigranten uit Den Haag fluctueerde de afgelopen jaren wat, de situatie in 2020 ligt iets onder het gemiddelde van de afgelopen jaren.

In figuur 12 is te zien wat de emigratiecijfers per week waren in 2019 en 2020. De emigratie is een stuk grilliger dan de immigratie. Te zien is dat vanaf de intelligente lockdown in week 11/12 de emigratie een stuk lager is dan in 2019. Maar voorafgaand daaraan is er een flinke piek te zien in de emigratie. Dat is op het moment dat de eerste coronabesmetting in Nederland is vastgesteld en dat er wereldwijd reisbeperkende maatregelen worden aangekondigd. Veel Hagenaars besloten toen te emigreren, mogelijk gaat het hierbij om voorgenomen emigratie die versneld werd door het

voorzicht op reisbeperkingen. In het najaar van 2020, vanaf september tot half november, is de emigratie ook groter dan in 2019. Dit is het moment dat de tweede golf wereldwijd om zich heen grijpt.

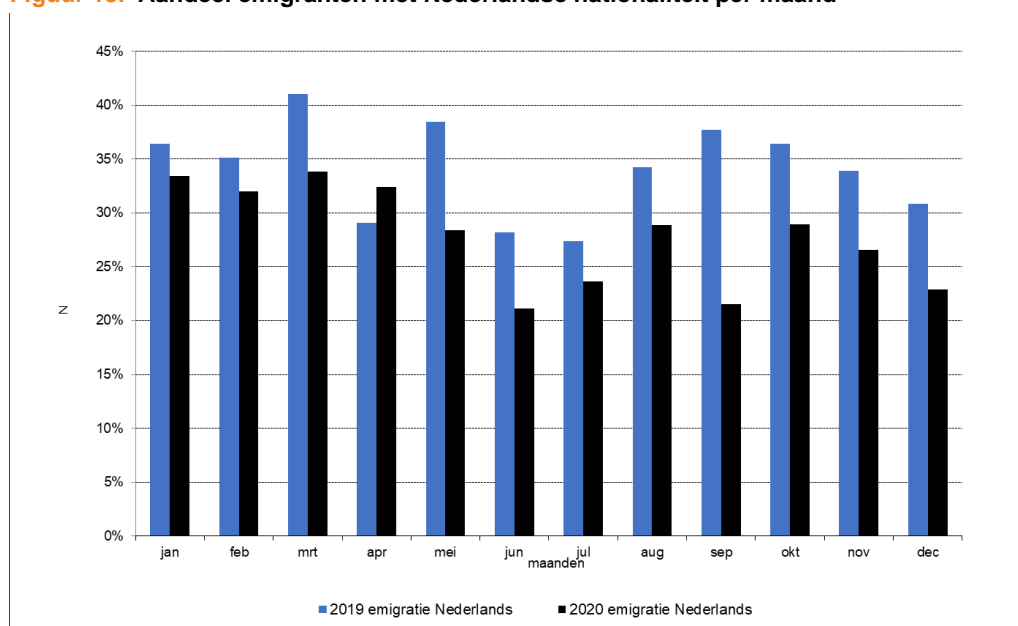
Figuur 12. Emigratie Den Haag per week, 2019 en 2020

Bron: BRP mutatiebestanden gemeente Den Haag, bewerking DSO/PSO

In de volgende figuur hebben we het aandeel emigranten met een Nederlandse nationaliteit opgenomen in 2019 en 2020. Duidelijk is dat over bijna de hele linie het aandeel Nederlanders in de emigratie uit Den Haag in 2020 een stuk lager is dan in 2019. Alleen in april is het aandeel Nederlanders wat hoger dan in 2019. Over heel 2020 is het aandeel emigranten met een Nederlandse nationaliteit 6 procentpunt lager dan in 2019. Omdat de emigratie vanuit Den Haag in 2020 sowieso al wat hoger lag dan in 2019 en het aandeel emigranten met een niet-Nederlandse nationaliteit relatief hoog was, kunnen we er van uit gaan dat er absoluut gezien veel Hagenaars met een niet-Nederlandse nationaliteit vertrokken zijn uit Den Haag in 2020.

Figuur 13. Aandeel emigranten met Nederlandse nationaliteit per maand

Bron: BRP mutatiebestanden gemeente Den Haag, bewerking DSO/PSO

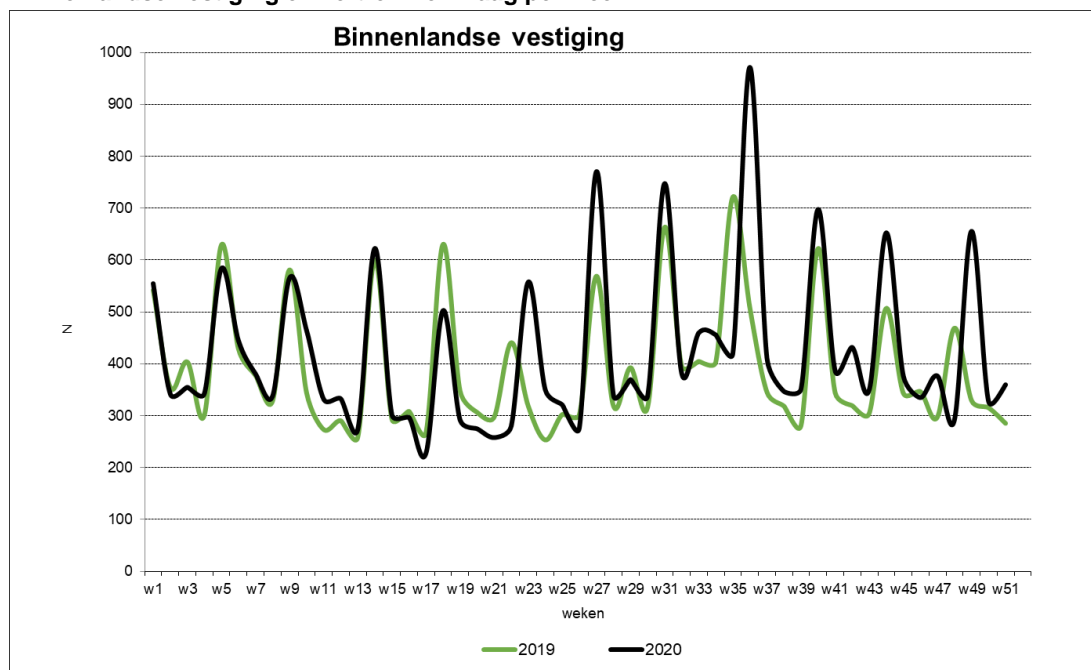
Het CBS laat zien dat er landelijk in 2020 minder in Nederland geboren emigranten waren. Bij de groepen die niet in Nederland geboren zijn, was vooral de immigratie lager dan in 2019. En dan met name onder de immigranten die niet in de EU geboren zijn¹⁰. Kennelijk heeft corona er voor gezorgd dat veel migranten terug gaan naar het land van herkomst of daar blijven.

Verhuizingen binnenlands

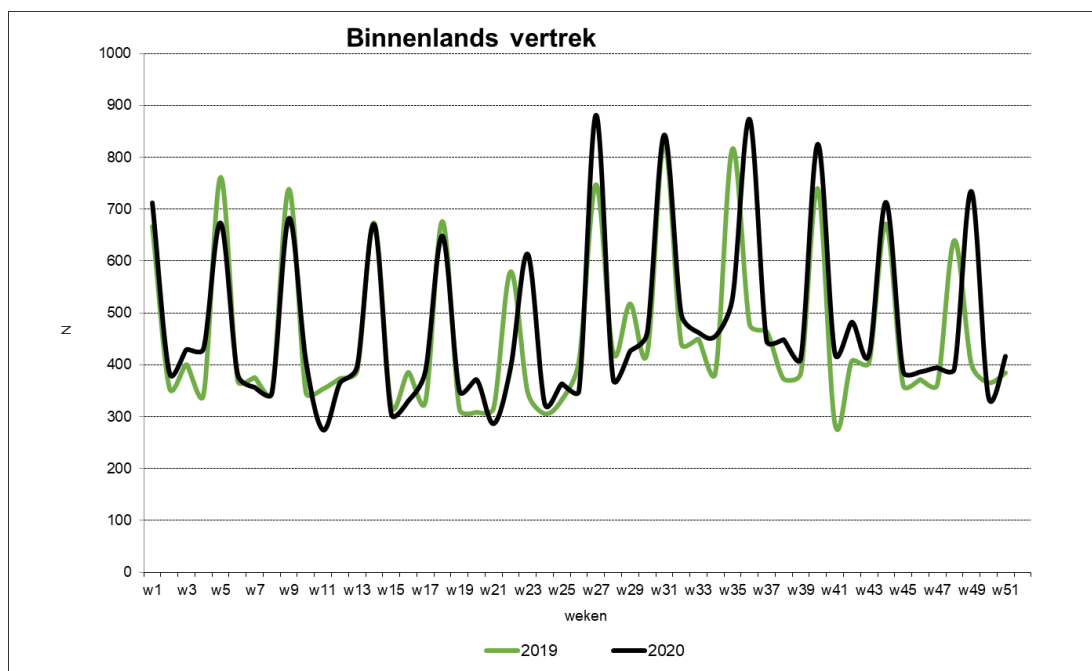
Binnenlandse vestiging en vertrek vertonen een grillig patroon met een terugkerende piek op de 1ste van een nieuwe maand (figuur 14). De piek is een gevolg van verhuizingen die veelal plaatsvinden per eerste dag van een maand. Deze patronen zijn zowel in 2019 en 2020 duidelijk te zien. Er zijn wel wat verschillen.

Bij de binnenlandse vestiging wijkt de lijn van 2020 vanaf week 18, begin mei, af van die van 2019. In mei hebben zich beduidend minder mensen vanuit Nederland in Den Haag gevestigd. In de maanden daarna, tot het eind van het jaar, zijn er juist meer mensen naar Den Haag verhuisd. Over het hele jaar ligt de binnenlandse vestiging in 2020 8 procent hoger dan in 2019. Bij het binnenlands vertrek zijn de verschillen kleiner. Met name in de tweede helft van het jaar zijn er maanden waarin er wat meer mensen vertrokken zijn vanuit Den Haag dan in 2019. In de eerste helft van het jaar (ook vóór de intelligente lockdown) zijn er een paar maanden waarin het vertrek juist wat lager ligt. Al met al ligt het binnenlands vertrek in 2020 4 procent hoger dan in 2019.

Figuur 14. Binnenlandse vestiging en vertrek Den Haag per week

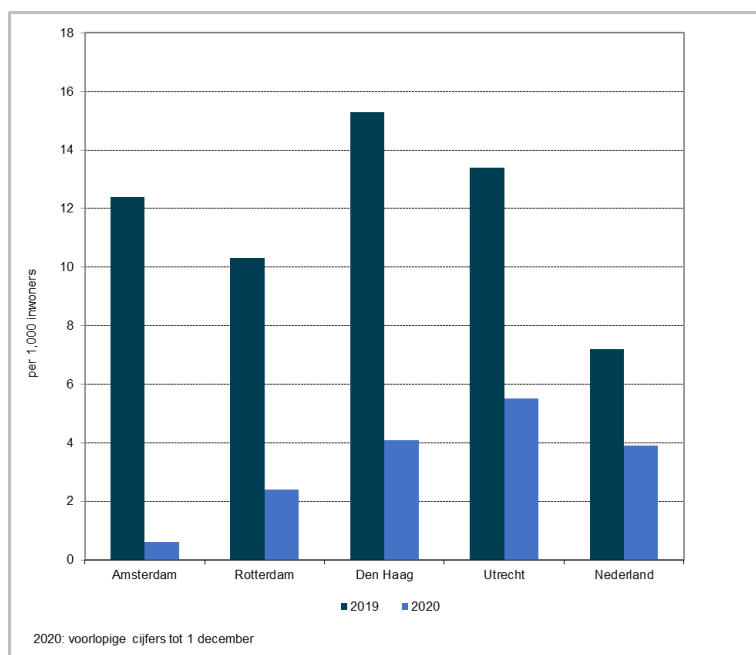
¹⁰ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/01/bevolkingsgroei-in-2020-gehalveerd>

Bron: BRP mutatiebestanden gemeente Den Haag, bewerking DSO/PSO

Bevolkingsgroei Den Haag vergeleken met de G3

Figuur 15. Bevolkingsgroei (per 1000 inwoners) vier grote steden en Nederland vergeleken, 2019-2020¹¹

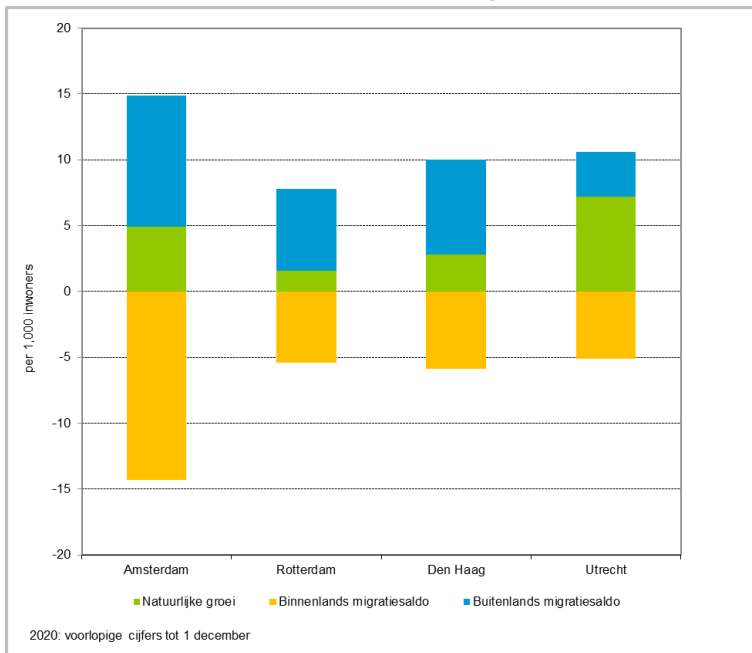
Bron: CBS, 2020 voorlopige cijfers tot 1 december, bewerking DSO/PSO

In alle vier de grote steden van Nederland leidt de huidige coronacrisis tot een verminderde bevolkingsgroei in 2020, vergeleken met 2019.

In Amsterdam is de bevolking nog nauwelijks gegroeid, terwijl de afname van de groei eveneens zeer sterk is in Rotterdam en Den Haag. Utrecht kent eveneens een forse daling in de bevolkingsgroei maar groeit, in vergelijking met heel Nederland, nog bovengemiddeld.

¹¹ CBS: Bevolkingsgroei grotere steden stukt door lage immigratie (<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/01/bevolkingsgroei-grotere-steden-stukt-door-lage-immigratie>)

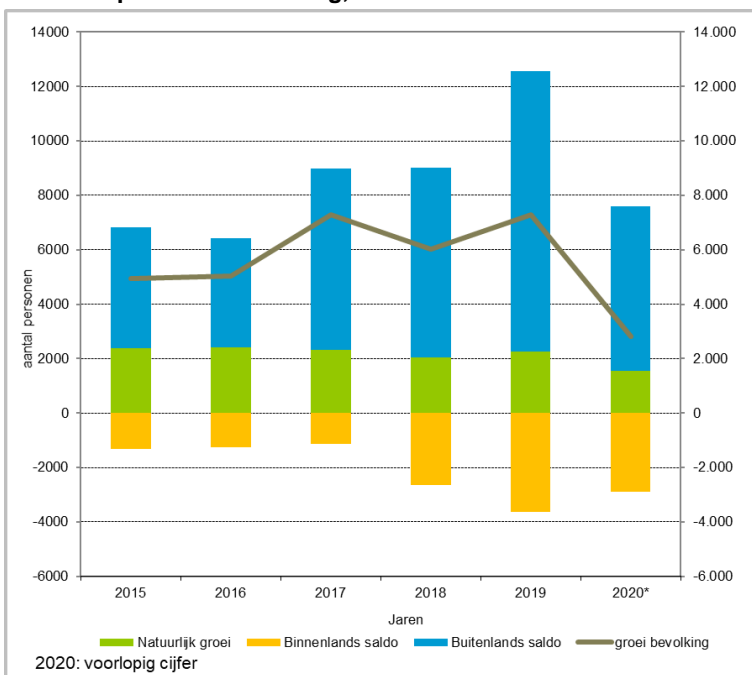
Figuur 16. Groeicomponenten (per 1000 inwoners) 4-grote steden 2020

Bron: CBS, 2020 voorlopige cijfers tot 1 december , bewerking DSO/PSO

De grote steden groeiden de afgelopen jaren sterk door migratie uit het buitenland. Door de (inter)nationale coronacrisis zijn er minder arbeidsmigranten, expats en minder studenten die naar Nederland komen. Tegelijkertijd daalt in alle steden de bevolkingsgroei door een lagere natuurlijke groei en blijft voor alle steden het binnenlands-migratiesaldo negatief, waarbij deze oploopt in Utrecht en Rotterdam en nagenoeg gelijk blijft in Amsterdam en Den Haag.

Figuur 17. Groeicomponenten Den Haag, 2015-2020

* 2020: voorlopig cijfer

Bron: Gemeente Den Haag, Den Haag in Cijfers, bewerking DSO/PSO

Duidelijk is dat de coronapandemie een stevige invloed heeft op de bevolkingsontwikkeling van Den Haag. Vergeleken met 2019 zijn de verschillen fors, maar 2020 lijkt sterk op de groeicijfers van Den Haag in 2015-2018. In de figuur is ook goed te zien dat ondanks de crisis de buitenlandse migratie nog steeds de meest bepalende factor is in de bevolkingsgroei.

Onzekerheid blijft

Wat de consequenties zijn voor de bevolkingsgroei in het jaar 2021 is sterk afhankelijk van de ontwikkeling van het coronavirus, de daarbij behorende maatregelen en de gevolgen voor de economie en de werkgelegenheid. De verwachting is dat de werkgelegenheid op de korte termijn afneemt en dat de werkloosheid oploopt. Welke gevolgen dat heeft voor de bevolkingsontwikkeling is nog ongewis; bij de financiële en economische crisis van 2008-2014 bleef de Haagse bevolking immers ook sterk groeien. Die crisis had echter een heel andere oorzaak en achtergrond. Veel zal afhangen van de duur en de impact van de genomen maatregelen: hoe snel herstelt de economie zich, komt het toerisme weer op gang, komen de arbeidsmigranten weer terug naar Den Haag, blijft Den Haag een aantrekkelijke werk- en woonstad voor expats en komen de vele (internationale) studenten van buiten Europa ook weer terug?

COLOFON

Uitgave

Gemeente Den Haag

DSO / Programmamanagement, Strategie en Onderzoek

Januari 2021

Inlichtingen

DSO / Programmamanagement, Strategie en Onderzoek

Richard Vermeulen (070 – 3534039/ richard.vermeulen@denhaag.nl)

Marlies Diepeveen (070 -3535386 / marlies.diepeveen@denhaag.nl)

De dienst Stedelijke Ontwikkeling aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid inzake het gebruik en toepassing van de gepresenteerde gegevens. Afwijkingen in absolute aantallen en percentages kunnen veroorzaakt worden door afrondingen. Bij gebruik van cijfers is bronvermelding verplicht.